

Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság

ÉRTÉKELÉS

az Exportfejlesztési Pályázati Rendszerről
(1990-1997)

Készítették: Éliás Péter,
Imre Szilárd,
Soltész Anikó

OMFB értékelési koordinátor: Balogh Tamás

SEED Kisvállalkozás-Fejlesztési Alapítvány
1024 Budapest, Rómer Flóris u. 22-24.

1998. október

TARTALOMJEGYZÉK

A FELMÉRÉS ELŐZMÉNYEI	3
A FELMÉRÉS MÓDSZERTANA.....	4
A VISSZAKÜLDŐK.....	4
A RÉSZTVEVŐK MEGOSZLÁSAI.....	4
A PROJEKTEK.....	8
A PROJEKTEK EREDMÉNYEI.....	10
A PÁLYÁZATI RENDSZER LÉTJOGOSULTSÁGA.....	15
A RÉSZTVEVŐK JAVASLATAI A PÁLYÁZATI RENDSZER MŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATBAN	17
ÖSSZEGZÉS	18

Függelék: A felmérés során alkalmazott kérdőív.

Az értékelési munkában résztvevő szerzők és a koordinátor ezúton kívánnak megemlékezni a valamennyiünk által szeretett és tisztelt Kovácsné Benkó Zsuzsáról, az OMF B főosztályvezetőjéről, az Exportfejlesztési Pályázat szervezőjétől, aki sokat és lelkesen dolgozott mind a pályázat, mind az értékelés sikeréért. Kovácsné Benkó Zsuzsa 1999 elején fiatalon, tragikus hirtelenséggel elhunyt. Emlékét mindannyian megőrizzük.

A FELMÉRÉS ELŐZMÉNYEI

Az OMFB 1990-től kezdődően új alapokra helyezte a nemzetközileg versenyképes (exportképes) termékek fejlesztését segítő pályázatát. Akkor alakult ki az a - kisebb-nagyobb változásokkal ma is működő, több lábon álló - pályázati rendszer, amely az OMFB pályázatainak közül a leginkább kötődik az innovációs lánc megvalósítás-közeli végéhez, a piaci, azon belül elsősorban külgazdasági hasznosításhoz.

A felmérés céljai

A felmérés célja a pályázat keretében felhasznált közpénz hasznosulásának vizsgálata (közvetlen és közvetett hatások, teljesítményindikátorok, különös tekintettel a pályázati kiírásban szereplő célok teljesülésére), a kiírás, a döntéshozatali folyamat, a pályázatkezelés, a "customer satisfaction" áttekintése és értékelése; összefoglaló megállapítások és javaslatok kidolgozása a pályázat jövőbeni lebonyolításával kapcsolatban.

Az értékelés - amellet, hogy alapvetően a pályázat konkrét céljaihoz, sajátosságaihoz alkalmazkodik - szakmailag támaszkodik az OMFB 1996-ban elfogadott Értékelési Stratégiájára, valamint az OMFB pályázataival kapcsolatban végzett korábbi értékelések (Alkalmazott K+F Pályázat, 1996; Magyarország EUREKA részvétele, 1996-97; Mecenatura-Pályázat, 1997; BALATON magyar-francia kétoldalú együttműködés, 1997-98) tapasztalataira is.

A pályázat méretére és a felhasznált pénzeszközök nagyságrendjére vonatkozóan eligazítást nyújthat a következő táblázat.

Évek	Benyújtott pályázatok száma	Elfogadott pályázatok száma	Szerződés-kötések száma	A pályázatra felhasznált KMÚFA (M Ft)	OMFB összes KMÚFA (M Ft)
1990.	14	10	8	69,6	5062,0
1991.	34	26	22	221,5	9568,0
1992.	19	15	13	137,0	9937,0
1993.	18	13	10	99,2	9844,0
1994.	42	36	33	192,2	8909,0
1995.	34	21	10	198,4	5958,0
1996.	49	37	56	399,9	7575,0
1997.	65	47	53	728,0	10173,0
Összesen	275	205	205	2045,8	67126,0

1. táblázat - A pályázatok mutatószámai

Az értékeléssel kapcsolatos szakmai konzultációra az OMFB egy öttagú Szakmai

Bizottságot kért fel. Elnök: Dr. Török Ádám (igazgató, MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont). Tagok: Pongorné Dr. Csákvári Marianna (főosztályvezető, GM), Dr. Farkas György (nemzetközi igazgató, BKIK), Kállay László (igazgató, Országos Kisvállalkozás-Fejlesztési Intézet),

Dr. Rába András (tanácsadó, KOPINT-DATORG Rt.). A Bizottság köszönetet érdemel tanácsaiért, ötleteiért, az egész értékelés során nyújtott segítségével.

A FELMÉRÉS MÓDSZERTANA

A mintát az OMFB által rendelkezésünkre bocsátott címlista képezte. Az Exportfejlesztési Pályázatban 1990-1997-ig résztvevő vállalatok / vállalkozások mindegyikét megkerestük. A kapott eredményeket a mintavételből eredő hibalehetőség nem torzítja, mivel teljes mintáról van szó.

A kérdőív szerkesztése során zárt kérdések megfogalmazására törekedtünk. A projektek céljainak sokszínűsége és ebből következően a lehetséges válaszok széles skálája miatt azonban nyitott kérdéseket is alkalmaztunk. Ezeket a visszaérkezett válaszok alapján tipizáltuk, és a továbbiakban az így nyert kategóriákat alkalmaztuk. A kérdőív az OMFB által felkért szakmai bizottság véleményét és ajánlásait figyelembe véve nyerte el végleges formáját.

A visszaérkezések lezárulása után a kapott kérdőíveket kódoltuk. Az így kapott adathalmazt számítógépbe tápláltuk és SPSS programcsomaggal statisztikailag feldolgoztuk.

A feldolgozott kérdőívek és az azokból nyert információk birtokában vettünk fel interjúkat az egyes vállalatok szakmai referenseivel és független szakértőkkel. Az interjú-minta a visszaérkezett kérdőívek beküldőinek 10%-át öleli fel. Kiválasztásuknál figyelemmel voltunk az ágazati és területi megoszlásra. Az interjúk segítségével a statisztikailag előállt információkat finomítani tudtuk és egyéb többlet tudáshoz is jutottunk.

A VISSZAKÜLDŐK

Az eredeti címlistán mintegy 200 vállalat / vállalkozás (továbbiakban: résztvevő) szerepelt. Köztük olyanok is akik felé kifizetés nem történt, vagy valamelyik fél elállt a szerződéskötéstől. Ezek a címek nem kerültek a vizsgálatban résztvevők listájára.

A fennmaradó 165 vállalat mindegyike kapott kitöltendő kérdőívet. Ezek közül néhányan több projektben is részt vettek. Mivel esetükben az adatok és / vagy kívánságok, javaslatok nagyobb (egy esetben akár hatszoros) súllyal estek volna latba, így torzítva a vizsgálat eredményét, ezért esetükben az utolsó lezárt projektet vontuk be a felmérésbe.

A kialakult listát tovább szűkítette, hogy némely a címlistán szereplő vállalat állítása szerint nem vett részt ilyen jellegű pályázaton (2 db), vagy megszűnt, elköltözött. Az elköltözöttek és ismeretlenek egy részét sikerült felkutatnunk.

Így maximálisan 147 visszaérkezett kérdőívre számíthattunk: ez jelentett volna 100%-os visszaküldési arányt. A valóban visszaérkezett kérdőívek száma 95 db; ez 64,6%-os visszaküldési arányt jelent. Ez a visszaküldési arány a szociológiai kutatásokban megszokottnál lényegesen magasabb és lehetővé teszi, hogy a mintából érvényes következtetéseket vonjunk le.

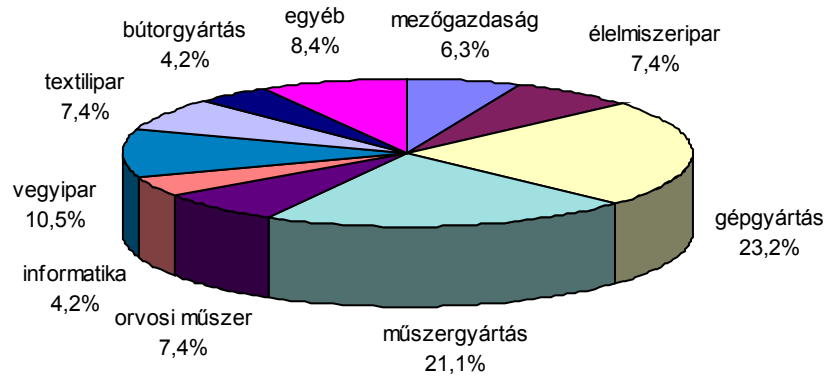
A RÉSZTVEVŐK MEGOSZLÁSAI

A résztvevőket a következő dimenziók mentén vizsgáltuk:

- ágazati hovatartozás szerint,

- jogi forma a pályázat benyújtásának idején,
- a pályázat szervezeti formája a pályázati kiírás terminológiája szerint,
- a résztvevők jelenlegi jogi formája szerint,
- székhely szerint (a pályázat benyújtásának időpontjában),
- a tulajdonosi szerkezet szerint,
- minőségbiztosítási rendszer megléte szerint,
- főfoglalkozású alkalmazottak számának változása szerint.

A résztvevők megoszlása ágazatok szerint

1. ábra - Ágazati megoszlás

A fenti diagram egyes elemei eltérnek a megszokott ágazati besorolásoktól. Ennek oka az, hogy a fent olvasható besorolásokat a ténylegesen visszaérkezett kérdőívek alapján végeztük el. Külön szerepel például a műszergyártás és orvosi műszergyártás kategória, mert az orvosi műszer projektek joggal nevezhetőek az általános műszergyártástól eltérő tevékenységnek és arányuk statisztikailag sem jelentéktelen a mintában. Külön kategóriát alkotnak az informatikai ipart képviselők.

A legnagyobb arányt a gépgyártás képviseli majdnem 1/4-es részesedésével. A műszergyártás önmagában is megközelíti ezt az értéket (21,1%), az orvosi műszergyártással együtt viszont már meg is haladja azt (28,5%). A könnyűiparként összegezhető textilipar, vegyipar és bútorgyártás összesen 22,1%-ot tesz ki. Az "egyéb" kategóriába építőipari állványzat, szivattyú gyártás, önvédelmi spray, tűzoltó tartály, stb. került.

A legnagyobb arányban korlátolt felelősségű társaságok (64,2%) képviselték magukat a résztvevők között. Őket követik a részvénytársaságok (17,9%), majd a gazdasági munkaközösségek és a betéri társaságok következnek (együtt 2,2%). Az egyéni vállalkozókat öten képviselik a mintában. Akik társaságuk jogi formáját az adatfelvétel idejére megváltoztatták, mind "magasabb" fokozatba léptek előre. Így például az egyéni vállalkozókból három Kft-t, egy pedig Rt-t alapított.

A résztvevők szervezeti formájának megoszlása a pályázati kiírás terminológiája szerint

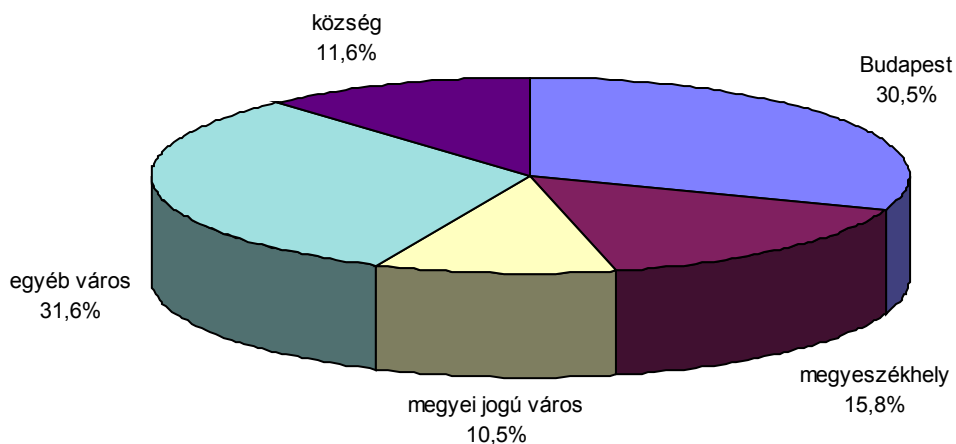
	Esetszám	%	Érvényes %
Kisvállalkozás	36	37,9	38,7
Középvállalkozás	44	46,3	47,3
Nagyvállalat	12	12,6	12,9
Kutatóintézet	1	1,1	1,1
Nem válaszolt	2	2,1	
Összesen	95	100,0	100,0

2. táblázat - A résztvevők szervezeti formája

A legnagyobb részvételi hányad a középvállalkozásoknál (51-250 foglalkoztatott) mutatkozik (majdnem a résztvevők fele). Figyelemre méltóan magas azonban a kisvállalkozások (1-50 foglalkoztatott) aránya, amely jóval több, mint 1/3-os. A két említett kategória együtt már a résztvevők 86%-át adja. A nagyvállalatok (251 főtől) aránya mintegy 13%.

A kis- és középvállalkozások magas száma azt sejteti, hogy azok megtalálják számításukat a pályázati rendszerben.

A résztvevők megoszlása székhelyük szerint

2. ábra - A résztvevők megoszlása székhely szerint

Ez a táblázat és kördiagram azt mutatja, hogy a résztvevők elsősorban a városokból kerülnek ki (88%). Budapest dominanciája, amit a gazdaság egészében és az élet számos más területén tapasztalhatunk, nem ütközik ki olyan élesen. Igaz ugyan, hogy a résztvevők 1/3-a budapesti székhelyű, de a megyeszékhelyek és megyei jogú városok együttesen újabb 1/3-ot tesznek ki, csakúgy, mint az egyéb városok (újabb közel 1/3-ad). A községek részesedése 11%.

A főfoglalkozású alkalmazottak számának alakulása

	Esetszám	%	Érvényes %
Az alkalmazottak száma nőtt	51	53,7	54,3
Nem változott	29	30,5	30,9
Csökkenet	14	14,7	14,9
Nem válaszolt	1	1,1	
Összesen	95	100,0	100,0

3. táblázat - A főfoglalkozású alkalmazottak számának alakulása

A pályázatoknál az egyik elbírálási szempont 1995-től a munkahelyek létesítése volt. A táblázatból kitűnik, hogy a résztvevők több, mint fele teljesítette ezt a kívánalmat. További 30%-nál nem változott a foglalkoztatottak száma. Közülük néhányan arról számolnak be, hogy a projekt hozzájárult ahhoz, hogy a foglalkoztatottak számát a korábbi szinten meg tudták tartani. A főfoglalkozásúak száma a válaszadók 15%-nál azonban csökkent. A csökkenés okai között szerepelt szervezeti átszervezés és termelés hatékonyságának növelése is.

Mindent összevetve a főfoglalkozású alkalmazottak számának alakulása további kérdéseket vet fel, hiszen a gazdasági eredményesség, illetve fejlődés előállhat a munkaerő létszámának csökkenése és növekedése esetén is. Egyes válaszadóknál a projekttel összefüggésben végrehajtott hatékonyság növelés miatt váltak feleslegessé emberek, másoknál a fejlesztés tette lehetővé, hogy a korábbi létszámot megtartsák, vagy emeljék.

A minőségbiztosítással rendelkezők aránya

	Esetszám	%	Érvényes %
Van minőség- biztosítási rendszerük	46	48,4	48,4
Nincs, de tervezik	36	37,9	37,9
Nincs és nem is tervezik	13	13,7	13,7
Összesen	95	100,0	100,0

4. táblázat - A tanúsított minőségbiztosítási rendszerrel rendelkezők aránya

A minőségbiztosítással rendelkezők 48%-os aránya messze az országos átlag fölött áll. A minőségbiztosítással való rendelkezés nyilván kiemelt szerephez jut a fejlett piacokon való helytállás során. Ez lehet az oka, hogy további 38% tervezi hasonló rendszer bevezetését. Akik nem is tervezik ilyen rendszer bevezetését mintegy 14%-ot tesznek ki. Ebbe a csoportba tartozhatnak azok, akik bér munkát végeznek olyan vállalat részére, amely nem igényli tőlük a minőségbiztosítási rendszer meglétét, és tartósan berendezkedtek a passzív bér munkázó szerepre.

Az igényelt, illetve megítélt pályázati összegek összevetése

	Esetszám	%	Érvényes %
Az igényelt összeget megkapta	88	92,6	92,6
Nem kapta meg	7	7,4	7,4
Összesen	95	100,0	100,0

5. táblázat - Az igényelt, illetve megítélt összegek

A táblázat azt mutatja, hogy a pályázók 92,6%-a megkapta az igényelt összeget. Mindössze 7 pályázó volt (a minta 7,4%-a), aki kisebb összeget kapott az igényeltnél. Ezzel kapcsolatban felmerül, hogy a kért összegnél kevesebbet kapók vajon meg tudták-e valósítani pályázati céljaikat.

Feltűnően kevesen válaszoltak erre a kérdésre. A később bemutatásra kerülő eredmények alapján azonban valószínűsíthető, hogy döntő többségük (ha nem mindannyian) sikeresen érték el céljaikat. A kérdésre egyáltalán válaszolók közül senki nem említi, hogy nem tudott valamilyen pályázati célt megvalósítani az igényeltnél kisebb kapott összeg miatt.

Akik az igényeltnél kisebb összeget kaptak, egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy a pályázati céljaikat meg tudták valósítani, azaz egyetlen cél elérése sem hiúsult meg alulfinanszírozás miatt.

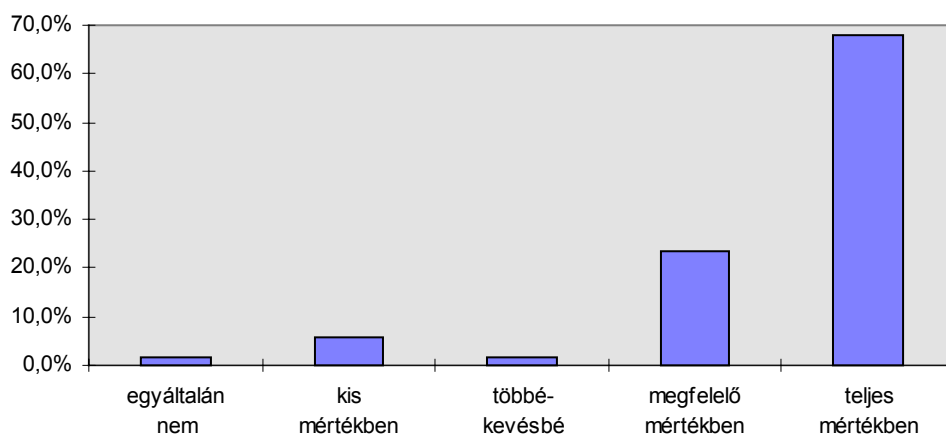
A PROJEKTEK

Mindössze egy olyan résztvevő került a mintába, akinek a projektje abbamaradt.

A minta 3/4-e már lezárta a projektjét, összesen 70 résztvevő. A résztvevők közül a megvalósítási ütemtervet több, mint 2/3 tudta pontosan tartani (70%). További 14,2% gyorsabban haladt az ütemtervnél a megvalósítás során. Hasonló (15,7%) azok aránya, akik lassabban haladtak az ütemtervnél, de céljukat megvalósították.

24 résztvevő pályázatának megvalósítása jelenleg is folyamatban van. 62,5%-uk az ütemterv szerint halad, míg további 1/6-oduk előbbre jár, 20,8%-uk lassabban halad annál.

A lezárult projektek szakmai / műszaki céljainak megvalósulása

3. ábra - A lezárult projektek szakmai / műszaki megvalósulása

A kérdésre nem válaszolók többsége le nem zárult projekttel rendelkezik. Összességében elmondható a diagramról, hogy több, mint 2/3-ad azt állítja, hogy teljes mértékben sikerült megvalósítani szakmai / műszaki céljait. További kb. 1/4-ed úgy érzi, hogy megfelelő mértékben megvalósította ilyen irányú céljait. Ez együttesen 91,1%-ot tesz ki. Ez azt jelenti, hogy a különböző mértékben, de elégedetteknek tekinthetőek aránya meghatározó többségben van. A fennmaradó 8,9% elégedetlen. Ebben benne foglaltatnak a “többé kevésbé”, “kis

mértékben” és “egyáltalán nem” kategóriák. Hatan elégedetlenek ily módon az elért szakmai / műszaki eredménnyel. Közülük egy sem kívánta indokolni, hogy miért nem sikerült kitűzött céljaikat teljesíteniük.

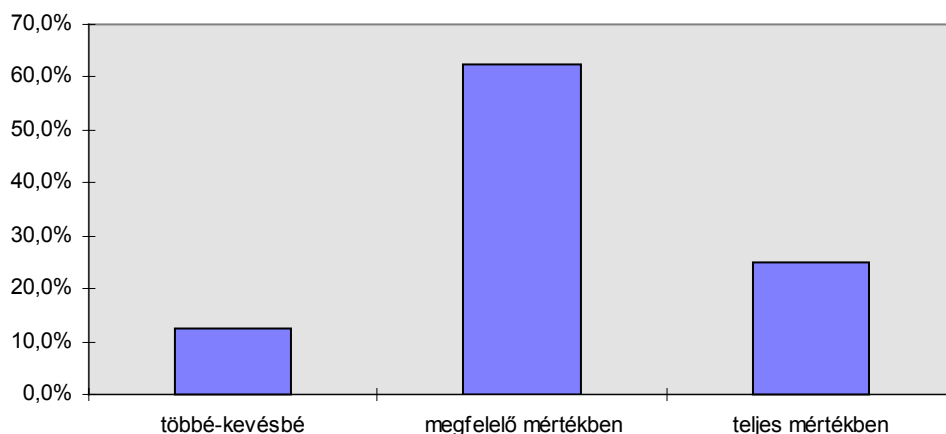
A pénzfelhasználási ütemterv a lezárult projektekénél

A pénzügyi ütemtervet a lezárult projektek esetében a résztvevők döntő többsége (majdnem 96%) tartani tudta, míg hárman nem voltak képesek erre. Közülük egyik sem kívánta indokolni, hogy miért tért el a pénzfelhasználás eredeti ütemtervétől.

A pénzügyi előirányzat a lezárult projektek esetében

Itt is szembevetendő, hogy az előirányzatot a minta 90%-a tartani tudta. Heten voltak mindössze, akiknek ez gondot okozott. Közülük hatan nyilatkoztak arról, hogyan hidalták át ezt a pénzügyi nehézséget - azaz, hogy túllépték a keretet. Mind a hat saját erőből finanszírozta a többletkiadást, amire egyébként a szerződésben kötelezettséget vállaltak.

A még folyamatban lévő projektek szakmai / műszaki céljainak megvalósulása

4. ábra - A folyamatban lévő projektek szakmai / műszaki céljainak megvalósulása

Miután itt még le nem zárult projektekről van szó, a válaszok azt fejezik ki, hogy a résztvevők milyen esélyt látnak a projekt céljai megvalósulására. Ez a kép kevésbé optimista, mint a lezárult projektek esetében. A teljes megvalósulásban csak 1/4-ük bíz. 62% gondolja úgy, hogy a szakmai / műszaki céljait megfelelő mértékben fogja tudni megvalósítani. Azaz 87,5% valamelyest elégedett a projekt eddigi menetével ebből a szempontból. A nagy különbség a lezárult projektek táblázatához képest a teljesen elégedettek arányában mutatkozik. “Egyáltalán nem”, illetve “kis mértékben” elégedettek nem voltak ebben a csoportban.

A folyamatban lévő projektek pénzügyi ütemterve

A döntő többség (majdnem 92%) tartani tudta eddig a pénzügyi ütemtervet. Két résztvevőnek ez nem sikerült. Közülük egy indokolt: előleget vett fel és jelenleg saját forrásból dolgozik. Minden a még le nem zárult projektekre vonatkozó adatot óvatosan kell kezelnünk az alacsony esetszám miatt: itt nagyobb lehet a véletlen szerepe.

A folyamatban lévő projektek pénzügyi előirányzata

Mindenki tudta tartani a pénzügyi előirányzatot a kérdőív felvételének időpontjáig.

A PROJEKTEK EREDMÉNYEI

A projektek szakmai / műszaki eredményei

	Esetszám	%	Érvényes %
Elérte szakmai / műszaki céljait	91	95,8	100,0
Nem válaszolt	4	4,2	
Összesen	95	100,0	100,0

6. táblázat - A szakmai / műszaki eredmények

Ennél a kérdésnél a válaszok a projektek sokféleségének megfelelően rendkívül sokrétűek, ezért statisztikai tipizálásuk nem vezethet célra. Miután a válaszok kivétel nélkül a kitűzött szakmai / műszaki célok elérését részletezik, ezért csak a célok teljesülését, illetve nem teljesülését rögzítettük számítógépen. A válaszadók mindegyike (100%) elérte kitűzött célját. Négyen nem válaszoltak a kérdésre. A meglepően nagy arányú siker egyik magyarázata a jól működő előzetes szűrés lehet: azaz, hogy csak azok részesülnek pályázati pénzben, akik azt nagy valószínűséggel hatékonyan tudják felhasználni. Ennek a kérdésnek a vizsgálatára jelen felmérés nem terjedt ki.

A gazdasági eredmények

A szakmai / műszaki eredményekhez hasonló módszertani problémát vet fel ez kérdés is. A résztvevők közül sokan többféle gazdasági eredményt is említenek. Ezeknek teljes körű tipizálása a minta szétforgácsolódásához vezetne, ezért itt négy attribútumot érdemes megkülönböztetni.

- gazdasági eredményt elérik
- akik még nem értek el gazdasági eredményt (folyamatban levő projektek)
- akik nem értek el gazdasági eredményt (lezárult projektek)
- a nem válaszolók

Ezek alapján látható, hogy valamilyen gazdasági eredményt a válaszolók 68,9%-a fel tud mutatni. Sikertelennek minősítették saját projektjüket 3,8%, azaz 3 válaszoló. A válaszolók valamivel több, mint 1/4-e még nem tud felmutatni gazdasági eredményt.

Tehát a gazdasági eredményt még el nem ért résztvevők közül 13 projektje már lezárult, 9-é pedig még nem. A kilenc résztvevő esetében a projekt nincs még abban a szakaszban, ahol gazdasági eredmény elvárható lenne. Egyikük sem tart attól, hogy a kitűzött időpontra ne érne el gazdasági eredményt. A tizenhárom lezárult projekttel rendelkező résztvevő közül 11 úgy nyilatkozott, hogy a pályázatban vállalt ütemtervnek megfelelően halad: a gazdasági eredményt csak egy későbbi időponttól várja és nincs oka feltételezni a projekt mai állása szerint, hogy a várt gazdasági eredmények elmaradnak. Két résztvevőnél nem az ütemterv az oka a gazdasági eredmény elmaradásának, vagy késésének. Egyikük arra hivatkozik, hogy "...egyes országoknál bizonytalan a fizetőképes igény, vagy éppenséggel pénzügyi embargó van érvényben (pl. Jugoszlávia)". A másik résztvevő szerint "...jelenleg a termelés

gazdaságossága minimális (nullszaldós)” és remélik, hogy “...a későbbiekben sikerül az önköltségből faragni, illetve az árat szerény mértékben emelni”.

A projekt és a résztvevők humán-erőforrás gazdálkodásának összefüggései

Akik erre a kérdésre nem válaszoltak, ott a főfoglalkozású alkalmazottak létszáma nem változott. A válaszolók kb. 16%-a esetében - állításuk szerint - nincs közvetlen összefüggés a létszám változása és a projekt között. A válaszadók több, mint felénél (53,7%) viszont van összefüggés a létszám változás és a projekt között. Egy részük azt mondja, hogy “az új piac nagyobb kapacitást igényelt munkaerőben is”, vagy “a munkaerő állomány növekedését a többlet termelés és a magasabb színvonalú kivitelezés indokolja”. Egy másik csoport a technológiai korszerűsítésre hivatkozik. “Az új technológia alkalmazása, kiemelve a minőségbiztosítás területét, műszerezettségének növelését, az ISO 9002-nek való megfelelés indokolta a létszám növekedését, képzett szakemberek felvételét”, vagy “Fejlesztéshez kvalitatív munkaerő szükséges. Korszerű számítógépes programokkal dolgozó munkaerő felvételére volt szükség”.

Ahol csökkent a foglalkoztatottak létszáma, ott egybehangzóan úgy nyilatkoztak a válaszadók, hogy a csökkenés nem a projekttel összefüggésben következett be. Némelyikük azt állítja, hogy a létszámcsökkentés mértékét éppen a projekt révén sikerült mérsékelni.

Akik nem válaszoltak, azok között találjuk, akiknél a létszám nem változott és / vagy a projekttel összefüggésben változott és az egyszerű nem válaszolókat.

Az esetleges képzések a projekttel összefüggésben

Valamivel több, mint 1/3-a a válaszadóknak szervezett képzést dolgozói számára a projekttel összefüggésben, majdnem 2/3-uk viszont nem nyújtott / biztosított képzési lehetőséget munkavállalóinak. A képzésben résztvevők munkajelleg csoport és téma szerint is nagy heterogenitást mutatnak. Megtaláljuk közöttük a faipari mérnökök külföldi szakmai továbbképzését, mások a menedzsment számára nyújtottak képzést, megint mások a számítógépes rendszerek kezeléséhez szükséges ismeretek megszerzésének lehetőségét biztosították munkavállalóik számára, többen pedig fizikai munkáikat oktatták gépkezelésre. Volt, aki az ISO minőségbiztosítási rendszer működtetéséhez nyújtott képzést dolgozói számára.

Az exporttevékenység jellemzése

	Esetszám	%	Érvényes %
Folytatott exporttevékenységet, de most már nem	1	1,1	1,1
Folytat, de nem tervez újat	3	3,2	3,2
Folytat és újat is akar	87	91,6	92,6
Nem folytat, de tervezi	3	3,2	3,2
Nem válaszolt	1	1,1	
Összesen	95	100,0	100,0

7. táblázat - Exporttevékenység

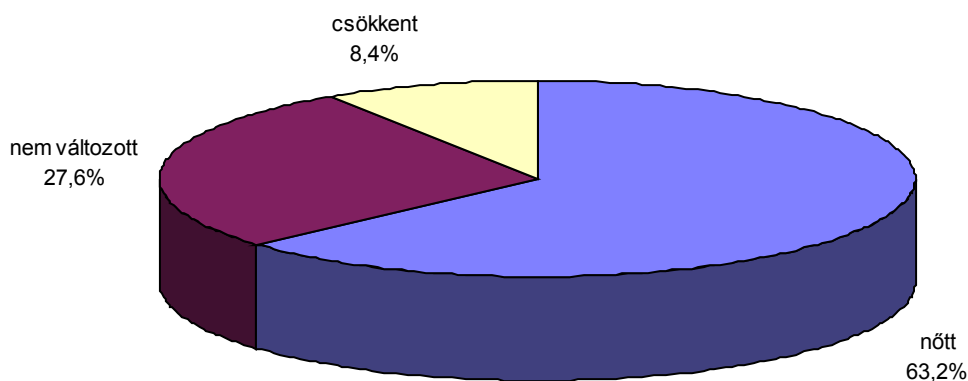
A résztvevők döntő többsége jelenleg, illetve a kérdőív felvételének időpontjában is folytat(ott) exporttevékenységet és a jövőben is tervez új exportpiacokat meghódítani (92,6%). Igen alacsony azoknak a száma, akik már nem folytatnak exporttevékenységet, hárman pedig csak oda kívánnak exportálni, ahova azt eddig is tették. Az exportálók aránya tehát 95,8%.

Mint a gazdaság egészében, e projektnél is látszik, hogy Németország kiemelt szerepet játszik a magyar kivitelben. Azaz a résztvevők 42%-a legfőbb exportpiaca Németország. Nagyon gyakori Németország második helyen való említése is. Ezen kívül figyelemre méltó, hogy az EU tagállamok részesedése Németországon kívül is eléri a 20,6%-ot. További 7,3%-nyi export irányul más fejlett piacokra (Svájc, USA, Ausztrália). Ugyanakkor a résztvevők a jelek szerint szoros kapcsolatokat tartanak fenn a volt szocialista országokkal, azaz a kelet-európai régióval - beleértve ebbe a szovjet utódállamokat is. Ennek részesedése 29,3%.

Az e kérdésre nem válaszolók döntő többsége nem tudott egy kiemelt célországot megnevezni, sok helyre exportálnak nagyjából azonos volumenben.

A legnagyobb export célországokon kívül kíváncsiak voltunk arra is, hogy mely más országokba exportálnak még a résztvevők. Általában elmondható, hogy ahol a fő célterületet a fejlett országok jelentik, ott a kivitel fennmaradó része is fejlett piacokra irányul. Így van ez a kelet-európai régiónál is.

Kérésünkre, hogy nevezzék meg további export piacukat, olyan sokféle országot neveztek meg, amelynek részletes statisztikai feldolgozása nem hozott volna többleteredményt. Néhányan egyszerűen csak a célországok számát tüntették fel. Ezért úgy döntöttünk, egységesen a megjelölt országok számát vesszük figyelembe. Az érdekesség kedvéért a másodsorban említett országok közül néhány (a fő exporterterületekkel nem egybeesők közül): Tajvan, Malaysia, Finnország, Korea, Szerbia, Izrael, Mexikó, Szingapúr, Írország, Horvátország, stb.

5. ábra - Az export volumenének változása

A válaszadók majdnem 2/3-a növelte exportjának volumenét, több, mint 1/4-ük exportjának volumene nem változott, 9,2% azok aránya, akiknél az export csökkenése mutatható ki.

Életképes / exportképes eredmények

Megkérdeztük a résztvevőket, hogy véleményük szerint van-e a fejlesztésnek olyan eredménye, amely biztosítja számukra a hosszú távú versenyképességet kiszemelt exportpiacukon. A pályázati kiírás időbeli változtatásaival összhangban három csoportra osztottuk a pályázókat. Az első csoportot azok alkotják, akik elsőként 1990-91-ben kezdtek hozzá a fejlesztéshez, a második csoportot azok, akik 1992-94 között és végül a harmadikat azok, akik 1995-ben vagy az után kezdték meg a pályázati célok megvalósítását.

Néhányan (5 válaszadó) több kategóriában is válaszolt. (Emlékeztetőül: arra kértük a válaszadókat, hogy a legutolsó lezárult projektjükéről nyilatkozzanak). Az így nyert többletinformációt azonban nem akartuk elveszíteni, így történt, hogy a következő három táblázat válaszadóinak összesített száma 102. Egy résztvevő nem válaszolt, kettő két időintervallumról is nyilatkozott, három pedig háromról.

	Esetszám	%	Érvényes %
Van ilyen eredmény	8	80,0	80,0
Nincs ilyen eredmény	2	20,0	20,0
Összesen	10	100,0	100,0

8. táblázat - Eredményesség az 1990-91-ben fejlesztéshez kezdőknél

Ebben az időintervallumban összesen 10 résztvevőről beszélhetünk, ezért a százalékos megoszlást óvatosan kell kezelnünk: nagy lehet a véletlen szerepe. Mindenesetre a 10 résztvevőből 8 sikeresnek minősítette saját projektjét.

	Esetszám	%	Érvényes %
Van ilyen eredmény	26	92,9	92,9
Nincs ilyen eredmény	2	7,1	7,1
Összesen	28	100,0	100,0

9. táblázat - *Eredményesség az 1992-94-ben fejlesztéshez kezdőknél*

Ebben az időintervallumban már nagyobb számú résztvevőt találunk (28). 92,9%-uk minősítette projektjét sikeresnek. A sikertelenek aránya kb. 7%.

	Esetszám	%	Érvényes %
Van ilyen eredmény	61	95,3	95,3
Nincs ilyen eredmény	3	4,7	4,7
Összesen	64	100,0	100,0

10. táblázat - *Eredményesség az 1995-ben, vagy az után fejlesztéshez kezdőknél*

Ebben a kategóriában a legnagyobb a résztvevők száma (64). Sikerességi mutatójuk némiképp az előző két időintervallumban szereplőket is felülmúlja (95,3%). Ráadásul a résztvevők számának növekedésével az adatok megbízhatósága is növekszik.

A három táblázatból kitűnik, hogy a résztvevők az idő múlásával egyre nagyobb arányban vélekednek úgy, hogy projektnek lezárás után is lesz élet-, illetve exportképes eredménye. Így a kezdeti szintén nem alacsony sikerességi mutató mostanra (1998) már a teljes sikerességet közelíti - a résztvevők válaszai alapján.

Versenyképesség az Európai Unióban és azon kívül

	Esetszám	%	Érvényes %
Versenyképes az EU-ban	85	89,5	94,4
Nem versenyképes az EU-ban	5	5,3	5,6
Nem válaszolt	5	5,3	
Összesen	95	100,0	100,0

11. táblázat - *Versenyképesség az Európai Unió piacán*

Arra a kérdésre, hogy terméküket, illetve fejlesztéseik eredményeit versenyképesnek tartják-e az EU piacán majdnem 95%-a a résztvevőknek igenlően nyilatkozik. 5,6% azok aránya akik úgy érzik, hogy a projektjük nem váltotta be a hozzá fűzött ilyen irányú reményeket. 5 résztvevő nem nyilatkozott.

A táblázatban látható kategóriákhoz a teljes válaszadói minta tipizálása vezetett a tényleges válaszok alapján. Sokan egy egyszerű "igen" válasszal reagáltak erre a kérdésre, kevesen pedig "nemmel". Az egyszerű "igen" válaszolók aránya 27,8%. Róluk nem tudjuk, hogy

pontosan milyen régiókban gondolják versenyképesnek terméküket. 6,3% úgy érzi, hogy terméke nem versenyképes az EU piacán kívül. Sokan (majdnem 1/3) kelet-európai / volt szocialista országok piacán érzi magát és termékét versenyképesnek. 20,3% a világon bárhol versenyképes - állítása szerint.

Az EU versenyképesség táblázatban láthattuk, hogy 5 válaszadó úgy nyilatkozott, hogy nem versenyképes az EU piacán. Egy közülük a volt szocialista országok piacán érzi magát versenyképesnek, egy bárhol a világon, egy a fejlődő országokban, egy pedig azt gondolja, hogy nem versenyképes sehol.

Öten úgy nyilatkoztak, hogy nem versenyképesek az Európai Unión kívül. Közülük négy azonban versenyképesnek tartja magát az EU-n belül.

A projektek környezetvédelmi eredményei

A fejlesztés során valamilyen környezetvédelmi eredményt felmutatók aránya megközelíti az 50%-ot. Az "igen" válaszok között találunk olyan projekteket is, amelyeknek célja nem elsősorban környezetvédelmi jellegű volt, hanem a környezetvédelmi eredmény a technológiai fejlesztés hatásaként jött létre. Vannak olyan ágazatok (például az informatika), ahol nem is beszélhetünk környezetvédelmi vonatkozásról. Őket a "nem" választ adók között találjuk.

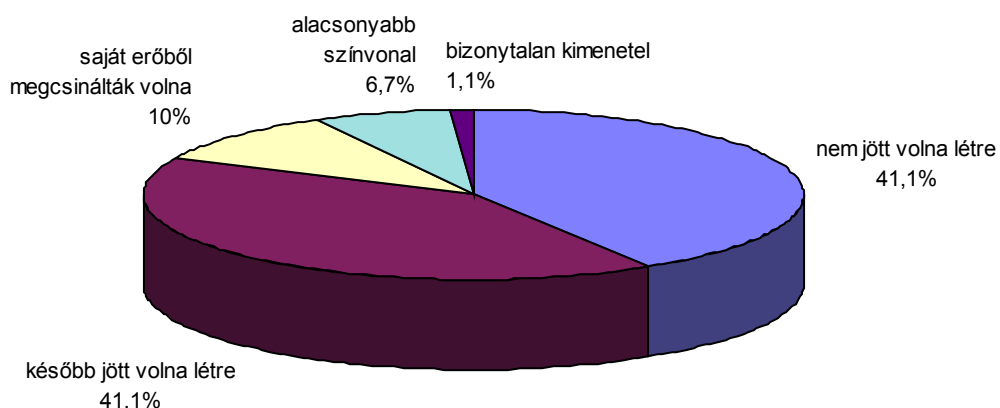
Kialakított együttműködések

Kíváncsiak voltunk, hogy a résztvevők alakítottak-e ki szakmai együttműködést különböző partnerekkel. 68,4%-uk igen. A fennmaradó 31,6% önállóan hajtotta végre a projekt szakmai részét.

A piacra vitelt 49,5% önállóan végezte. 18,3% a piacra vitel során külföldi partner segítségét / szolgáltatását vette igénybe, 22,6% pedig hazai profitorientált és külföldi partner együttes közreműködésével oldotta meg ezt a feladatot.

A PÁLYÁZATI RENDSZER LÉTJOGOSULTSÁGA

Mi lett volna, ha nincs ez a pályázati rendszer?

6. ábra - Mi történt volna, ha nincs ez a pályázati rendszer?

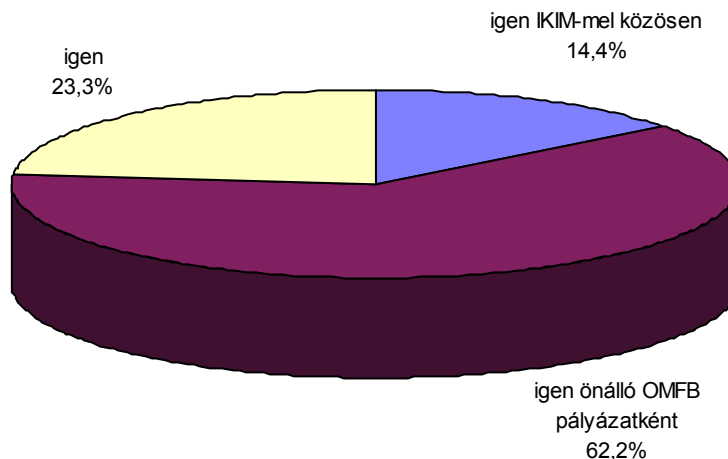
A résztvevők e nyitott kérdés esetén többféle választ is említettek. A fent látható kategóriák a ténylegesen adott válaszok tipizálása útján kerültek elkülönítésre. Sok esetben egy-egy válaszoló több lehetőséget is megjelölt. Ilyen esetekben az első említést vettük figyelembe feltételezve azt, hogy valós különbség van a között, hogy “megcsináltuk volna magunk, csak esetleg később” és a között, hogy “valószínűleg csak később tudtuk volna megcsinálni”. Összességében több, mint 40% azt válaszolta, hogy a projekt nem valósult volna meg. Ugyanennyien állítják, hogy később tudták volna terveiket, fejlesztésüket megvalósítani. Egy válaszadó bizonytalan kimenetelt említett, 6,7% szerint pedig alacsonyabb színvonalon jött volna létre a projekt. Összesen 10%-a a válaszadóknak jelenti ki határozottan, hogy a projektet maguk is megcsinálták volna.

	Nem jött volna létre	később jött volna létre	Alacsony abb színvonal on jött volna létre	bizonytala n kimenetel	saját erőből megcsinál ták volna	Összesen
Kisvállal- kozás	17	13	2	3		35
Középváll al-kozás	18	17	4	2	1	42
Nagyváll alat	1	6	3	1		11
Összesen	36	36	9	6	1	88

12. táblázat - A pályázati rendszer hiányának a projektre gyakorolt hatása és a vállalkozások mérete közötti összefüggés

A táblázatból érdekes módon az olvasható ki, hogy a nagyvállalatok fölénye (amire mindenki számítana) nem a “saját erőből megcsináltuk volna” válasz esetében mutatkozik, hanem a valamilyen módon sikertelenséget tükröző válaszok alacsony hányadában. Azaz kevesen mondták, hogy valamilyen okból nem sikerült volna, vagy nem úgy sikerült volna megvalósítani céljukat. Ennek megfelelően a kis- és középvállalkozások esetében jóval gyakoribb a sikertelenség lehetőségének említése. Összességében itt is igazolódni látszik, hogy a kis- és középvállalkozások jobban rá vannak utalva a pályázati rendszerre, mint a nagyok.

Milyen módon van létjogosultsága a pályázati rendszernek?

7. ábra - Milyen módon van a pályázatnak létjogosultsága?

Erről a kérdésről 5 résztvevő nem kívánt nyilatkozni. A legfontosabb megállapítani, hogy rajtuk kívül minden egyes válaszadó egyértelműnek tartja a pályázati rendszer létjogosultságát. Közülük közel 1/4 nem tudja, vagy nem akarja megítélni, hogy a pályázati rendszert önálló OMFB pályázatként, vagy az IKIM-mel együtt kellene-e a továbbiakban bonyolítani. Kb. 14% mondja, hogy az IKIM-mel közösen kellene folytatni, 62,2% pedig úgy gondolja, hogy szerencsésebb lenne az önálló OMFB pályázati rendszer létrehozása. Az IKIM mellett érvelők az ott felhalmozott szakmai tudásra és tapasztalatra hivatkoznak, az önálló OMFB pályázat mellett lévők pedig az ügyintézés egyszerűsödését (az adminisztratív terhek csökkenését) és a folyamat felgyorsulását várják.

Mivel az OMFB önállóságát igénylők aránya ilyen magas, elemeztük, hogy a vélemény mutat-e összefüggést a vállalkozások méretével, de nem találtunk ilyen jellegű összefüggést.

A RÉSZTVEVŐK JAVASLATAI A PÁLYÁZATI RENDSZER MŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATBAN

Az ebben a részben tárgyalt kérdések közös jellemzője, hogy tipizálásuk a kettős és többes említések miatt nem célravezető. Sokan a szóban forgó hat kérdés közül mindössze egyre válaszoltak és abba sűrítették az összes igényüket / javaslatukat. Ezért azt a megoldást választottuk - nehogy információ, vagy valamilyen igény elveszen -, hogy az összes előforduló választ lajstromba vesszük. Azokat a megnyilatkozásokat is felsoroljuk, amelyek az adott kérdésnél nem feltétlenül relevánsak.

A javaslatokat összegezve a válaszadók attitűdjei alapján több csoport látszik elkülönülni egymástól.

A legkézenfekvőbb csoportot az általában anyagi támogatást igénylők képezik. Ide tartoznak azok, akik több pénzt, nagyobb anyagi támogatást, kedvezőbb hitelkonstrukciókat szeretnének. Ehhez a csoporthoz közel állnak, mégis elkülönülnek azok, akik ugyan szintén anyagi támogatást kérnének, de azt valamely konkrét cél megvalósításához vennék igénybe. Ilyen célok a minőségbiztosítási rendszer bevezetése, környezetvédelmi beruházás támogatása, infrastruktúra és informatika fejlesztése, stb.

Egészen más attitűdöt mutatnak azok, akik állításuk szerint önerőből érték el eredményeket és azt szeretnék elismertetni. Ők azt szeretnék, hogy csak olyanokat támogasson az állam, akik már rendelkeznek pl. minőségbiztosítással, vagy már versenyképesek az EU piacain külső segítség nélkül is. Abból indulnak ki, hogy az érdemes támogatásra, aki már bizonyította alkalmasságát a piacon. Megint más csoportot alkotnak azok, akik a piacra jutáshoz, az exportpiacok felkutatásához kérnek szakmai támogatást, vagy piaci információkat várnak az államtól.

Sokan azt szeretnék, ha ugyanez a pályázat működne gördülékenyebben.

Említésre méltó, hogy több válaszoló a makrogazdasági környezet (pl. adórendszer) állami beavatkozással való megváltoztatását is említi.

Az 1998. évi versenyképes termékfejlesztési pályázati kiírás megítélése

A döntő többség nem válaszolt erre a kérdésre. Akik mégis ismerik az 1998-as pályázati kiírást és / vagy nyilatkozni kívántak arról - ők 13-an voltak - zömében (11-en) negatívan minősítették az új pályázati kiírást a korábbiakhoz képest. Ezt a független szakértők a felvett interjúkban megerősítették és állításuk szerint a banki szempontok túlsúlyba jutása és a kötelező termelő beruházás elsősorban a kis- és középvállalkozásokat sújtja.

ÖSSZEGZÉS

Ebben a fejezetben rendszerezzük a korábbiakban bemutatott eredményeket és tapasztalatokat.

Az értékelés egyik központi kategóriája az export mennyiségének, illetve az abból származó árbevételnek a változása. Elemzésünkéből egyértelműen kiderül, hogy az export volumene az esetek döntő többségében növekedett. A cégek ezáltal növekvő árbevételhez jutnak egyes fejlett piacokon, míg az állam oldalán a külkereskedelmi mérleg javulása és a növekvő deviza bevételek jelentik az eredményt. Az új munkahelyek teremtése is kölcsönös előnyökkel jár, ebben a tekintetben is mindkét fél profitál a pályázatból. A pozitív képet árnyalja, hogy az elért eredményeket természetesen nem csak a pályázat segítségével érték el a résztvevők, hanem ennek számos más összetevője is volt.

Miután a pályázó cégek alapvetően az EU országaiba exportálnak, ez egyúttal azt jelenti, hogy ott versenyképesek. Az Európai Unió belüli versenyképesség megőrzése és fejlesztése folyamatos innovációt követel a piac szereplőitől.

Mint láthattuk, a megszerzett export pozíció és az elért versenyképesség a pályázók jó részénél meglehetősen törekeny. Fenntartásuk és fejlesztésük további állami szerepvállalást igényel még azoknál is, akik eddigi eredményeik jó részét saját erőből érték el, sikeresek a hazai piacon és csak a külföldi piacra lépéshez igényelnek külső segítséget. Egyelőre nem ők vannak többségben. Ezért nem csodálkozhatunk azon, hogy a vállalkozás-méret, az üzleti profil, a fejlesztés tökeigénye alapján a támogatás jövőjével kapcsolatban diffúz véleményekkel találkoztunk.

Az interjúkból kiderült, hogy egészen más módon jelent segítséget a nagy, illetve multinacionális és a kis- és középvállalkozások számára a pályázat. A tőkeerős nagyvállalatok képviselői az interjúkban kiemelik: az, hogy az állammal állnak szerződéses viszonyban, arra kényszeríti őket, hogy a pályázatban vállalt kötelezettségeiket időben és maradéktalanul

teljesítsék. Ez egyfajta biztosíték számukra, hogy a megvalósítandó ötlet nagyobb biztonsággal meg fog valósulni.

A kis- és középvállalkozások inkább az anyagi támogatás jelentőségét emelik ki. Ők azt mondják az interjúk során is, hogy a pályázat nélkül nem, vagy csak sokkal később tudtak volna belekezdeni céljaik megvalósításába. A pályázat az időnként kritizált információáramlás ellenére a vizsgálat tanúsága szerint elérte a kis- és középvállalkozásokat, részükről további fogadókésztségre lehet számítani. A támogatás szó használata, a pénzügyi kategóriák, a visszterhesség kritikája és mérsékelési igénye, infláció és forintleértékelés figyelembevétele, saját fejlesztések önrészként történő elfogadása, a pályázat belső pénzügyi korlátaival kapcsolatban javasolt könnyítések mind a puha pénz iránti változatlan növekvő igényt jelzik. Az, hogy a pályázók még mindig a könnyebben elérhető forrásokat látnák szívesen, egyebek között azzal is magyarázható, hogy a fejlesztési célú pénzeszközökhöz ők egyáltalán nem, vagy csak nagyon nehezen férnek hozzá.

Bár a mintában csak két kis-, illetve középvállalkozás állt beszállítói kapcsolatban valamely nagyvállalattal, a pályázat jövője szempontjából ez a lehetőség is végiggondolható. A nagyvállalatok gyakran húzó hatást fejtenek ki a kisebb vállalkozásokra: az egyszerű kooperáció, még inkább a beszállítói kapcsolat fokozott és tartós versenyképességi követelményeket támaszt a kicsikkel szemben.

A munkaerő-piacra természetesen a nagyvállalatok nagyobb hatást gyakorolnak. A munkaerő létszámának változása csak korlátozottan használható a pályázat sikerességének mérésére, hiszen a versenyképességet lehet növelni létszámleépítéssel és létszámemeléssel egyaránt.

A pályázat és a regionalitás viszonyáról a vizsgálat alapján elmondhatjuk, hogy az egyéb viszonylatokban érvényesülő Budapest - dominancia nem ütközik ki olyan élesen. Mint azt a tanulmány vonatkozó részében már írtuk, a vidéki városok is jelentős részt képviselnek a pályázók között (kb. 58%).

Az OMFB munkáját és tevékenységét a pályázók kifejezetten jónak értékelték az összes dimenzió mentén és alapvetően elismerték az IKIM tevékenységét is.

Az interjúalanyok közül néhányan a GFC szerződéskötési eljárását bonyolultnak tartják, egyesek az MFB hitelbírálói magatartását tartják szigorúnak. A pályázat jövőjéről szólva az interjúkban kézzelfoghatóan megjelent a műszaki tartalomra figyelő objektív bírálat igénye. Több interjúalany szűkítené a pályázók körét (csak az igazán nemzetközileg is versenyképes, csak a már minőségbiztosítással rendelkezők, stb.), míg mások az előbbi kritériumoknak való megfeleléshez kérnek támogatást, vagy a versenyképesség tartalmát relativizálva kérnek helyet a csak hazai piacon sikeres pályázók számára is.

Egészében véve a versenyképes (exportképes) termékek fejlesztését segítő pályázat lezajlott periódusai - mind az érintettek által prezentált eredmények és azok gazdasági és környezeti hatásai, mind a megvalósulással kapcsolatos véleményük alapján - sikeresnek mondhatók. A siker a pályázati adatokból nyert költség / haszon elemzésekkel vélhetően közgazdaságilag is alátámasztható. A pályázat nyertesei elmondták, mekkora lett volna az elmaradt haszon, ha e forrás híján nem, vagy csak sokkal később látnak hozzá a fejlesztéshez. Az állam, a fejlesztés, és az ennek nyomán bővülő exporttevékenység, az új munkaerő bevonása révén pótlólagos adóbevételekhez és járulékokhoz jutott - miközben pályázatot szervezetein keresztül az átláthatóság és az elszámoltathatóság igényét demonstrálta a közpénzek használói felé.

Javaslatok

A pályázatok eddigi sikere garanciája lehet a folytatás sikerének. A kutatás alapján biztosak lehetünk abban is, hogy pályázókban nem lesz hiány - a vállalkozói méretstruktúra az igénylők belső megoszlását, vagy annak alapvonalait is tervezhetővé teszi. Ebből kiindulva tesszük meg javaslatainkat - a jelenlegi rendszer elismerése mellett - felvillantva a változtatás lehetőségeit.

1. A pályázati cél változatlanul hagyása mellett preferenciákban részesülhetnének a kis- és középvállalkozók. Számukra - mint írtuk - hovatovább ez az egyetlen elérhető fejlesztési forrás. A javaslat veszélye - a kicsik pénzügyi instabilitása - felkaroló programokkal, cash-flow alapú pénzügyi terv készítésével, stb. áthidalható.

2. Közép- és főleg nagyvállalati körben, ahol a források könnyebben elérhetők fogalmazódhat meg igazán a termékfejlesztéssel összekapcsolt munkahely-teremtés követelménye. A nagyoknál, ahol nem, vagy nem csak az állami pénz, hanem az állam, mint kemény szerződő partner a pályázat húzóereje, több az esély e kritérium érvényesítésére. A javaslat veszélye: hatékonyságot és versenyképességet csökkentő adminisztratív beavatkozást sugall.

3. A vállalkozások mérete és az ebből adódó preferenciák módja ad átgondolásra lehetőséget.

3.1. Abból, hogy a pályázók egy része kevesebb pénzből valósította meg a terveit, mint amennyit kért, két dolog következik: a) folytatódik a felültervezés hagyománya, b) vannak / teremthetők belső pénzügyi tartalékok, amelyek nagysága azonban az esetek többségében kevés ahhoz, hogy az európai / nemzetközi piacon való tartós megkapaszkodást biztosítsa. A pályázók megtakarításra, profitjuk visszaforgatására ösztönözhetőek, ha az OMFB lehetővé teszi és szorgalmazza a pályázat második lépcsőjét, ami az elért eredményekből felhalmozott tartalékhoz a jövőbeni növekedés érdekében - már magasabb, akár piaci kamatozású - fejlesztési alapot biztosít. A javaslat előnye a vállalkozó számára a tervezhető jövő, hátránya egyben lehetséges előnye az OMFB számára a már ma is létező felkaroló tevékenység intézményessé tétele (incubator without walls).

3.2. A nemzetközi piacon való tartós jelenlét gyakran a hazai piachoz is elégtelen kapacitásokon múlik. Ha ez nem változik, a fejlesztés eredménye teljesen elsikkad, hiszen helyét itthon is az import veszi át. Erre az esetre a GFC-vel közösen megfogalmazható a versenyképes termékek műszaki fejlesztését elősegítő kapacitásbővítő beruházástámogatás. A javaslat lehetséges hátránya a klasszikus növekedési csapda: a kapacitásbővüléssel járó pótlólagos munkaerő- felvételnek, készletbővítésnek többnyire nincs meg a fedezete.

3.3. Az eddig rosszul működő beszállítói célprogramokból itt jól hasznosulhatna a nagyok és kicsik, a minőségileg auditáltak és erre készülők közötti szerves kooperáció preferenciája. A javaslat előnye, hogy a kooperációhoz szükséges információk kérés nélkül is a pályázat részei, hátránya, hogy a hatékony "match making"-hez, partnerközvetítéshez szükséges többletenergia megdrágítaná a pályázatot.

Az eddigi javaslatok úgy foglalhatók össze, hogy

- Folytatni kell - mert érdemes - az exportképes termékek fejlesztésére irányuló pályázati rendszert;

- A pályázati standardokat fenntartva biztosítani kell a pályázati célok - vállalkozás méretét, finanszírozási feltételeket figyelembe vevő, kiszámíthatóbb, jövőorientált tervezést biztosító a nemzetközi piacokon jól szereplő vállalkozások támogatástól a piackonform fejlesztés felé elmozduló finanszírozását is tartalmazó - testreszabottabb érvényesítését.
- A merítési bázis javítására törekedve, továbbá változatos marketing eszközökkel célzott és publicisztikus reklámtevékenységgel K+F intézmények és rendezvények rendszeres terítésével, növelni érdemes a pályázatok ismertségét, a civil szféra bevonása révén elérhetőségét is.
- Az eddigi eredmények megalapozzák egy sokoldalú PR terv elkészítését is. A megvalósult, sikeres pályázatok sikertörténeteiből összeállítható egy - az iskolarendszerben és azon kívül is jól használható, a jövő pályázóinak is tanulságos “Best Practices” esettanulmánykötet.
- Más intézményekhez hasonlóan az OMFB is indíthatna “Hogyan pályázzunk ... forrásokra és EU forrásokra” címmel képzéseket, ahol az értékelő a kimeneti követelményeket érvényesítő intézmény(ek) oldaláról végre személyesen megszólítaná(k) és beavatottá tenné(k) jövőendő partnerei(ke)t.

MELLÉKLET: A felmérés során használt kérdőív

Tisztelt Cégtulajdonos! Tisztelt Cégvezető!

Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság értékelni kívánja az 1990-97 évek közötti exportfejlesztési pályázat eredményét, ezért a mellékelt kérdőívvel fordul a KMÜFA támogatást elnyerőkhöz. Tisztelettel kérjük, válaszoljon a feltett kérdésekre. Biztosítjuk, hogy az Önök által kitöltött kérdőív a megrendelő számára egyedileg nem lesz azonosítható és a felmérés eredményeit csak feldolgozott formában hozzuk nyilvánosságra. Kérdőívünkben

- a pályázó szervezetről,
- a pályázat megvalósításának körülményeiről, külső és belső feltételrendszeréről,
- az elért műszaki és gazdasági eredményekről, azok hazai és külföldi hasznosulásáról,
- a pályázat eljárásról és lebonyolításról, végül
- a pályázat elnyerőinek véleményéről és jövőbeni elvárásairól szeretnénk tájékozódni.

Kérjük, hogy a kérdőív kitöltésekor

- *a megfelelő válasz előtti számot karikázza be, illetve*
- *a rubrikákat a megfelelő számokkal töltsse ki,*
- *a nyitott kérdéseknél a rendelkezésre álló hely mellett a lapok hátoldalán is megoszthatja velünk gondolatait !*

A kérdőív kitöltése során felmerülő kérdéseivel forduljon Imre Szilárdhoz a 06-13553244 telefonszámon. A kitöltött kérdőívet szíveskedjen visszaküldeni Soltész Anikónak a SEED Kisvállalkozás-Fejlesztési Alapítvány 1024 Budapest, Rómer Flóris u. 22-24. címére.

Együttműködését köszönjük!

1. Mi volt a pályázó jogi formája a **pályázat benyújtása** idején?

- 1 egyéni vállalkozó
- 2 gazdasági munkaközösség
- 3 közkereseti társaság
- 4 betéti társaság

- 5 korlátolt felelősségű társaság
- 6 részvénytársaság
- 7 állami vállalat
- 8 egyéb:

2. A pályázó szervezeti formája a **pályázati kérdőív** szerint:

- 1 kisvállalkozás
- 2 középvállalkozás
- 3 nagyvállalat
- 4 közszolgálati
- 5 egyetem
- 6 kutató intézet

3. **Jelenleg** mi az Önök szervezetének **jogi formája**?

- 1 egyéni vállalkozó
- 2 gazdasági munkaközösség
- 3 közkereseti társaság
- 4 betéti társaság
- 5 korlátolt felelősségű társaság
- 6 részvénytársaság
- 7 állami vállalat
- 8 egyéb:

4. Mi volt a pályázó székhelye a pályázat benyújtásának időpontjában?

- 1 Budapest
- 2 megyeszékhely
- 3 megyei jogú város
- 4 egyéb város
- 5 község

5. Van-e külföldi résztulajdonos a vállalkozásukban?

- 1 nincs
- 2 igen, Magyarországon bejegyzett székhelyű tulajdonos
- 3 igen, anyaországban bejegyzett székhelyű tulajdonos
- 4 egyéb:.....

6. Hány főfoglalkozású alkalmazottat foglalkoztatott a vállalkozás a pályázat benyújtásának időpontjában?

főt

7. A projekt megvalósítása során Önöknél a főfoglalkozású alkalmazottak száma

- 1 növekedett fővel
- 2 nem változott
- 3 csökkent fővel

8. Van-e Önöknek tanúsított minőségbiztosítási rendszerük?

- 1 igen, □□□□-óta
- 2 nincs, de tervezzük □□□□-tól
- 3 nincs és nem is tervezzük

9. Mekkora összeget **igényeltek** a pályázatban?

- a) export fejlesztésre Ft (Ha nem igényelt : 0)
- b) műszaki fejlesztésre Ft (Ha nem igényelt : 0)
- c) versenyképesség növelésre..... Ft (Ha nem igényelt : 0)
- d) egyéb célra: Ft (Ha nem igényelt : 0)

Amennyiben az igényelt összeget maradéktalanul megkapták, kérem folytassa a 12. kérdéssel!

10. Mekkora összeget **kaptak** a pályázat megvalósításához?

- a) export fejlesztésre Ft (Ha nem igényelt : 0)
- b) műszaki fejlesztésre Ft (Ha nem igényelt : 0)
- c) versenyképesség növelésre..... Ft (Ha nem igényelt : 0)
- d) egyéb célra Ft (Ha nem igényelt : 0)

11. Vannak-e olyan pályázati célok, amelyeket azért nem sikerült megvalósítani, mert nem kapták meg a teljes igényelt összeget?

- 1 vannak, éspedig:

- 2 nincsenek

12. Jelenleg milyen szakaszban van a projekt?

- 1 lezárult és az ütemtervénél gyorsabban haladt
- 2 lezárult és az ütemterv szerint haladt
- 3 lezárult és az ütemtervénél lassabban haladt
- 4 folyamatban van és az ütemtervénél gyorsabban halad
- 5 folyamatban van és az ütemterv szerint halad
- 6 folyamatban van és az ütemtervénél lassabban halad

7 abbamaradt, teljesen leálltak vele

13. Ha a projekt megvalósítása abbanmaradt, mi(k) volt(ak) annak oka(i)? (Több válaszlehetőséget is bejelölhet).

- 1 forráshiány
- 2 külső piaci ok(ok)
- 3 műszaki szempontból nem vált be termék
- 4 érdekmúlás
- 5 egyéb:.....

Amennyiben az Önök projektje még nem zárult le, kérem folytassa a 17. kérdéssel!

14. Ha már **lezárult** a projekt, mennyiben sikerült elérni a pályázatban foglalt szakmai / műszaki cél(oka)t?

- 1 egyáltalán nem
- 2 kis mértékben
- 3 többé-kevésbé
- 4 megfelelő mértékben
- 5 teljesen

Ha válaszának sorszáma 3, vagy annál kisebb, kérjük pár mondatban indokolja, hogy Önök szerint miért nem teljesült(ek) a pályázatban foglalt szakmai / műszaki cél(ok)?

15. A projekt megvalósítása során sikerült-e a pénzfelhasználási **ütemtervet** tartani?

- 1 igen
- 2 nem

Ha válaszuk nemleges, kérem indokolja, hogy miért nem sikerült tartani a pénzfelhasználási ütemtervet?

_16. A projekt megvalósítása során sikerült-e a pénzügyi **előirányzatot** tartaniuk?

- 1 igen
- 2 nem

Ha túllépték az eredetileg tervezett pénzügyi előirányzatot honnan jutottak kiegészítő forrásokhoz? (Ha nem jutottak kiegészítő forráshoz:0)

Amennyiben az Önök projektje már lezárult, kérem folytassa a 20. kérdéssel!

17. A projekt mai állása szerint a pályázatban foglalt szakmai célok az ütemtervnek megfelelően valósulnak-e meg?

- 1 egyáltalán nem
- 2 kis mértékben
- 3 többé-kevésbé
- 4 megfelelő mértékben
- 5 teljes mértékben

Ha az Önök válaszána sorszáma 3, vagy annál kisebb, kérjük fejtsék ki pár mondatban, hogy mi akadályozza a szakmai célok megvalósítását!

18. Az eddigiekben sikerült-e a projekt pénzfelhasználási **ütemtervét** tartani?

- 1 igen
 - 2 nem
- Ha nem, miért?

19. Az eddigiekben sikerült-e a projekt pénzügyi **előirányzatát** tartaniuk?

- 1 igen
- 2 nem

Ha túllépték az eredetileg tervezett pénzügyi előirányzatát honnan jutottak kiegészítő forrásokhoz? (Ha nem jutottak kiegészítő forráshoz:0)

20. Kérem írja le, milyen **szakmai / műszaki** eredményeket értek el eddig az OMFB exportfejlesztési pályázata által támogatott projekttel?

21. Kérem írja le, milyen **gazdasági** eredményeket értek el eddig az OMFB exportfejlesztési pályázata által támogatott projekttel?

22. A munkaerő állomány létszámának változása (csökkenése / növekedése) milyen összefüggésben van a projekttel? Kérjük fejtse ki véleményét pár mondatban! (Ha a munkaerő-állomány látszáma nem változott:0)

23. Ha a dolgozói létszám alakulását nem a projekt befolyásolta, akkor mi okozta a növekedést vagy a csökkenést?

24. Dolgozóik vettek-e részt külön képzésben a projekt megvalósítása érdekében ?

1 igen

2 nem

Ha válaszuk igen kérjük írja le, milyen beosztásban lévők és milyen képzésben vettek részt?

A következő három kérdésből csak az egyik vonatkozik az Önök cégére. Kérjük, mielőtt válaszol figyelmesen olvassa el ezeket, és csak az Önökről szólóra válaszoljon!

25. Ha Önök 1990-91-ben kezdtek a pályázati célok megvalósításához, vannak-e a projektjüknek máig életképes, exportképes eredménye?

1 igen - melyek azok?

2 nem - miért nincsenek?

26. Ha Önök 1992-94-ben kezdtek a pályázati célok megvalósításához, vannak-e / lesznek-e a projektjüknek annak lezárása után is életképes, exportképes eredményei?

1 igen - melyek azok?

2 nem - miért nincsenek / miért nem várhatók?

27. Ha Önök 1995-ben, vagy azután kezdtek a pályázati célok megvalósításához, már vannak-e / várhatóak-e a projektjüknek annak lezárása után is versenyképes eredményei?

1 igen - melyek azok?

2 nem - miért nincsenek / miért nem várhatók?

28. Ami a vállalat exporttevékenységét illeti, melyik állítás igaz az Önök cégére?

- 1 nem folytatunk exporttevékenységet
- 2 korábban folytattunk, de 19 óta nem folytatunk
- 3 folytatunk exporttevékenységet és nem tervezzük új exportpiac(ok) megcélzását a jövőben
- 4 folytatunk és új exportpiac(ok) megcélzását is tervezzük a jövőben
- 5 még nem folytatunk, de tervezzük exporttevékenység folytatását

29. Nevezze meg azt az országot, ahova legnagyobb arányban folytat export-tevékenységet.
_____ □□%-a az összes exportjuknak.

30. Kérjük sorolják fel exportjuk további célországait! (Ha csak az előbb említett országba exportálnak : 0)

31. A projekt kezdetétől napjainkig az összes értékesítésen belül az **export aránya**

- 1 növekedett %-kal
- 2 nem változott
- 3 csökkent %-kal

32. A projekt kezdetétől napjainkig az exportból származó **árbevétel**

- 1 növekedett %-kal

2 nem változott

3 csökkent %-kal

33. Mit gondol, a fejlesztések eredményei versenyképesek az Európai Unió piacain ?

1 igen

2 nem

Kérjük véleményét mindkét esetben indokolja!

34. Mit gondol, a fejlesztéseik eredményei versenyképesek az Európai Unión kívüli piacokon? Hol és miért?

35. Van -e a fejlesztésnek a környezet védelme szempontjából előnyös eredménye?

1 igen - mely(ek) az(ok)?

2 nem - nincsen(ek)

36. A projekt **megvalósítása** során alakítottak-e ki szakmai együttműködést alvállalkozókkal, partnerekkel? (Több válaszlehetőséget is megjelölhet).

1 igen; profitorientált szervezetekkel

2 igen; nonprofit szervezetekkel

3 nem alakítottak ki

Ha válaszuk 1-es, vagy 2-es, partnereik száma ,
ezek közül tanúsított minőségbiztosítási rendszerrel rendelkezik partner.

(Ha nem tudja, hogy rendelkeznek-e a partnerei tanúsított minőségbiztosítási rendszerrel, tegyen "X"-et a négyzetbe).

37. A projekt **eredményeinek piacravitele** során alakítottak-e ki együttműködést (Több válaszlehetőséget is megjelölhet).

1 hazai profitorientált szervezetekkel,

2 hazai nonprofit szervezetekkel,

3 külföldi partnerekkel,

4 nem volt ilyen együttműködés

Ha válaszuk igen, kérjük említsen példákat és jellemezze azokat!

38. Kérjük a következő állításokat osztályozza a szerint, hogy mennyire ért velük egyet!

- 1 egyáltalán nem
- 2 kis mértékben
- 3 többé-kevésbé
- 4 megfelelő mértékben
- 5 teljes mértékben

38/1. Az OMFB együttműködik velünk.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/2. Az OMFB kiszámítható partner.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/3. Az OMFB-nél az ügyintézés sebessége megfelelő.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/4. Az OMFB-nél az ügyintézés minősége megfelelő.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/5. Az OMFB és az Önök kapcsolata szakmai jellegű.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/6. Az OMFB és az Önök kapcsolata adminisztratív jellegű.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/7. Az OMFB hatóságyszerűen működik együtt velünk.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/8. Az OMFB segítő partner.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/9. Az OMFB üzleti jellegű partner.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/10. Az OMFB csak ellenőrző szerv.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/11. Az OMFB hagy minket önállóan dolgozni.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/12. A pályázati rendszer hozzájárult, hogy a termékünk színvonalát emeljük.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/13. Az OMFB korlátok közé szorít minket a megvalósítás során.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

38/14. Az OMFB a pályázatban és a szerződésben világosan lefekteti a feltételrendszert.

1 2 3 4 5

38/15. Az OMFB a projekt megvalósításában magunkra hagy minket.

1 2 3 4 5

38/16. Az OMFB folyamatosan tartja velünk a kapcsolatot.

1 2 3 4 5

38/17. A kommunikáció közöttünk két irányú.

1 2 3 4 5

38/18. A pályázati rendszer a projekt alapos végiggondolására készítet minket.

1 2 3 4 5

38/19. Természetesnek vesszük, hogy a projekt 50%-át mi finanszírozzuk.

1 2 3 4 5

38/20. Természetesnek vesszük, hogy a KMÜFA támogatást vissza kell fizetnünk.

1 2 3 4 5

38/21. Nehéz a pályázati rendszer feltételeinek megfelelni.

1 2 3 4 5

38/22. A pályázati rendszer hozzájárult, hogy a gyártási technológia színvonalát emeljük.

1 2 3 4 5

38/23. Megítélésünk szerint ez egy korszerű pályázati rendszer.

1 2 3 4 5

38/24. Megítélésünk szerint ez egy az európai normáknak megfelelő pályázati rendszer.

1 2 3 4 5

38/25. A pályázati rendszer Magyarország egészének is hasznot hajt.

1 2 3 4 5

38/26. A pályázat elbírálóiiban megvan a kellő szakértelem.

1 2 3 4 5

38/27. Az OMFB-ben dolgozók emberileg alkalmasak e feladat ellátására.

1 2 3 4 5

38/28. Az IKIM (vagy jogelődje) ügyintézése megfelelő volt.

1 2 3 4 5

39. Hányadszor pályáztak Önök az OMFB-nél? -szor.

Ebből sikeres volt: .

40. Mit gondol mi lett volna, a pályázatban leírt ötlettel, ha nincs az OMFB exportfejlesztési pályázata? Kérem fejtse ki véleményét!

41. Mit gondolnak van-e létjogosultsága ilyen pályázati rendszernek egy piacgazdaságban?

1: igen – 11: továbbra is az IKIM-mel közösen vagy – 12: önálló OMFB pályázatként 2: nem
Kérjük, indokolja véleményét!

42. A jövőben a korábbi projekt folytatásához milyen támogatásra / pályázati rendszerre lenne Önöknek szüksége?

43. Önök az OMFB helyében milyen formában segítenék a hazai vállalatok versenyképességének javítását?

44. Önök az OMFB helyében milyen formában segítenék a hazai vállalatok piacvezérelt innovációs készségének növelését?

45. Önök az OMFB helyében milyen formában segítenék a hazai vállalatok körében a minőségbiztosítás elterjesztését?

46. Önök az OMFB helyében milyen formában segítenék a hazai kis- és középvállalkozások termékeinek bejutását az EU piacaira?

47. Ön milyennek tartja az OMFB 1998. évi versenyképes termékfejlesztési pályázatát? (Ha nem ismeri a pályázati kiírást : 0)

48. Esetleges javaslatai a pályázat jövőbeni működését illetően :

Kitöltötte : _____

Beosztása : _____

Köszönjük, hogy válaszaival segítette munkánkat!

SEED Kisvállalkozás-Fejlesztési Alapítvány

46.1024 Budapest, Rómer Flóris u. 22-24.